

Gurjak / hekaýá

Category: Hekaýalar, Kitapcy

написано kitapcy | 23 января, 2025

Gurjak / hekaýá GURJAK

Çöl. Rysgala husyt, jebire jomart gum gyşyň aňzagyny, tomsuň howruny ýuwudyp ýatyşyna baş günlük baharda läle durupdy. Ol häzir çöle däl-de, jennetiň bir bölegine meňzeýärdi.

Der döküp, çar ýana çabalanlaýan galbaň bulutlar ýazлага çykan çarwa göçüne meňzäp, Sazagyň jahyl göwnüni öz dogduk obasyna, ondanam alyslara, ýat illere uçmaga odukdyrýardy. Onuň kalby göterilýärdi. İçinde nähilidir bir hyruç dyňzap, bogazdan çykjak bolup jan edýärdi. Ol bu günler bir görseň şadyýandy, bir görseň armanly.

Daň tilkiguýruk bolanda, mallar ördüler. Ilerde bir ýerde düňürdüp, jaň sesi geldi. Kimdir biri inçemik sesi bilen: «Tart! Tart! Haý!...» diýip gygyrdy.

«Ýazлага çkkan türkmen göcümikä? Aý, ýok, göç bolsa beýle ir örlemezdi. Hywadan gaýdan kerwendir bu. Owal agşam duýan bolsam, olar bilen çaylaşyp hemsöhbet bolardym. Wah, arman! Ýurt aşyp gaýdan kerwen. Gyzykly gep-gürönüler-ä köpdür olaryň...»

Çopanyň küyi emenjeň çaga göwni ýaly, kerweniň yzyndan ýüwürdi. Ol egri taýagyny bulaýlap öndäki sakgally serkäni ses gelen tarapa öwürdi. Onuň kerweniň yzyndan kowma hyýaly ýokdy. Yöne bu ýekelikde adam, düye yzlaryna gözüň düşmegem göwne uly teselliidi. Adam nämelere boýun bolmajak eken. Şu ýekeliginden gaçyp, oglanlaryň çöle gaýdasy gelenok. Bir gelseň welin, çöle örklenyäň. Sazagyň ilki-ilkiler şeýle bir içi gysardy, hüwläp ümdüzüne tutduryberesi gelerdi. Soň-soň köşeşdi. İçi gysyberende «Ýor-ow jana» gygyrdy, jübteginı, mykrazyny alyp, sakgal-murtuny timarlady. Ýekelik belasy hakda ol bir gezek ýaşuly çopanyň ýanynda dil ýaranda: «Öwrenişersiň, inim - diýip, oňa göwünlik beripdi. – Soňa baka köplüğü küýsemersiňem. Mal yzynda gezseň, özüňem mal ýaly ýuwaşarsyň. Öye barsaň, çagalaryň galmagaly beýniňi ýaryp barýandyr. Il

bilen ümüň alyşmaz. Obada birki gün ýatar-turarsyň-da, ýene şu düňle meýdany küýsärsiň.»

Elbetde, burnuny paşyldadyp ýören janawarlara deňleşmekden Allanyň özi saklasyn. Ol diri öldügiň dälmidir. Sazagyň il-gün bilen degşip, daýhançylyk edip, ömür süresi gelýär. Ine, hazır geçirip giden kerwen yzyny küýsäp barşam şonuň üçin ahyryn, Kerwen yzy!.. Goşa oýum bolup duran daban yzlary, eşek toýnagynyň gazyp giden çukanagy, ökjesi oltaňlanan çokaý yzlaryny ýedi ýadyň biri däl-de, hut öz dogan-garyndaşy galdyryp giden ýaly, gözüne yssy göründi. Çopanyň galyň dodaklary ýazyldy. Ol iki bükülip, yzlary siňe-siňe synlady. Sazak heniz kiçijikkä, özi ýaly oglanlar bilen güzere suwa düşerdi. Şonda çyp-ýalaňaç oglanlar üpürsek gumuň üstünde oturardylar-da, edil şu düýäniňkä meňzeş yz ýasardylar. Zalym eşegiň gazyp giden çukanagyny. Bolsa-da gijesi bilen arpadan garnyny mazaly ýazandyr, ýogsa beýle çuswaň ýöremezdi.

Kerwen onuň çaklan oýunda düsländir. Düye gumalaklary, goş yzy, ortadaky ojar odunyň küli. Belki, olaryň arasynda şahandazy bardyr, dutar çalyp, aýdym aýdyp bilýändir. Onda-da Sazagyňky ýaly «Ýar-ow jan» bolmajagy belli. Nesibäň bolmasa, çäre ýok. Sazak başyny ahmyrly ýaýkap, beýlesine öwrülende, çerkez düýbünde ýatan bir ak zada nazary kaklyşdy. Düpünçek bolarly. Ýok muny görsene!..

Gurjak!

Dürli reňkli ýüpeklerden garyşdyrylyp ýasalan bir enaýy gurjak-da. Munuň al ýaňaklaryny, szülip duran gabaklaryny, gara gaşlaryny!

Ýeňleri, ýakasy keşdelenen uzynak köýnekli, agzyna jähek çekilen içki geýimli, noqaýy köwüşli garyş boýly ýaş gelin ýat çopandan utanman, düýrükmän, gabagyny parahat szüüp ýatyrdy. Gödeňsi ellere ilkinji gezek degýän ýüpek gabarçaklara ilip, çitirlip gidäýjek ýalydy. Çopanyň kalbyna howsala aralaşdy. Ýarçyk dodakly erni birhili müňküldeýärdi. Agy çalarak gyzaran goýun gözleri üstüniň küli syrylan köz ýaly ýitije ýyldyraýardy. Ony ysytma tutýan ýalydy.

Ol gurjagy eline aldy-da, ýapa ylgady. Beýige çykyp, kerweniň giden yzyny gözledi. Kerwen indi ses ýeterden alysdady. Çopan

mönsüz gözlerini balkyldadyp, gurjaga bakdy. «Nätjek-dä, sen kerwenden üzülip galdyň...» Çopan ondan ötünç soraýan ýalydy. Gurjak bolsa, galynna ökünmeýäne meňzeýärdi, parahatdy.

Aljyraňny çopan gurjagy eýlesine-beýlesine öwrüp, usullyk bilen synlady. Kimdir biri muny gyzyna niýetläp alandyr, belki, bir ajap dilbere sowgatdyr. Bu kime niýetlenenem bolsa, daňyň alagaraňkysynda gaçyp galypdyr. Göýä kerwen muny çopana höwür bolsun diýip, bilgeşli galdyran ýaly.

Eýsem şeýle nepis zady adam eli ýasademyka? Adam beýle nepisligi ýasap bilyän bolsa, muňa diňe jan salaýmak galypdyr. Sazak günortanlar goşa geldi. Gezip aýagyny ýazan mallar gäwüş gaýtaryşyp, ýatmak bileň boldy. Çopan öň alyp goýan kak suwunyň durusyndan tüňcäni dolduryp, oda goýdy. Nan haltasyndan gataňsyrak kömeç çykardy. Bir käse çagy bilen kömeji beýlesine geçirensoň, ýene gurjagy eline aldy. Çopanyň gözleri öňküsi dek begençli ýylodyrady. Gurjagy näce synlanyny, näce wagt oturanyny bilmedi. Birdenem it üýrdi. Çopan gurjagy gapdalda ýatan oýlugyň aşagyna dykdy-da, taýagyny alyp, ör turdy. Emma töwerekde gara ýokdy. It, megerem, alajagözene ýa oklukirpä üýrendir.

– Häý, ýok bol-aýt, peläket! – diýip, çopan özünü bimaza eden itine käýindi.

Ol oýlugyň aşagyndan gurjagy çykaranda, ony näme üçin gizlänine özi haýran galdy,

– Häý, çopan, gäbiň azyp ýör öydýän?! Gurjak diýlenini çaga, onda-da gyzoglan oýnaýandy. Ýeri, sen nämäne ýyrşaryp otyrsyň?..

Ol gurjagy emaý bilen çalmaryň depesinde goýdy. Buza dönen çagyndan äwmän owurtlady-da, galanyny serpip goýberdi. Turup, gurşan aýaklaryny ýazdy. Bu iňlär sähhrada özünden başga adam bolmasa-da, onuň goşy myhmanly ýalydy. Ol öz-özünden hiňlenýärdi. Keýpihondy. Çogan çöpi bilen gara gazanyny gazap-gazap ýuwdy-da, nahar atardy. Boldugyndan çalmaryň içini ýygnaşdyrdy. Gara keçe bilen oýlugy hol beýlæk çykaryp, yhlasly kakdy. Gyrasy gemrik, çat açan agaç okarada hamyr ýugurdy. Hamyryny basyryp goýansoň, ak çägäniň üstünde ot ýakdy. Ol közleri bir gyra süýşürip, alan ullakan hamyryny

birneme ýasmaklap, gorly çägä süsdürdi. Çägäniň aşagyndan çykan tes-tegelek kömejiň goňras gyzgyn ýüzüni ýagly desmal bilen süpürdi. Nahary öňe almanka, sürini örä çykardy. Ol nahar iýýärkä, mürehet edýän ýaly gaňrylyp-gaňrylyp gurjaga seredýärdi.

Ol süriniň yzyndan ýetende, ýapa ýaplanyp, donunyň kisesinden esgä oralan mykrazdyr jübtegin, bölejik aýna döwügini çykardy. Kirli aýnanyň aňyrsynda ullakan sada gözli, hortumak owurtlary güne gaýzygan, maşygrak burunly bir pyýada göründi. Onuň selçeňräk gara sakgaly şor ýeriň şorasy ýalydy. Ol sakgalsapsynyň aşagyndan ýolmalap başlady. Posly jübtek her gely dişläp çekende, onuň etinden ýolunýan ýalydy. Soň-soň teni agyry syzmady. Çytanak agajyň pudalyşy dek, gara sakgal kem-kemden timara münýärdi. Çopan her dem, her dem başyny galdyryp, göwnüniň küýseýän tarapyňa, goşuna sary seredýärdi. Ol giç agşam goşa dolandy. Gökden garnyny ýazan mallar hütürdedip gäwüş gaýtaryp, biri-birine süýkenişip, döşlerini ýere berip ýatyrdylar.

Çopan çäýyny öňüne alyp, gurjaga gözünüň gytagyny aýlady. Birdenem ony indi görýän dek, siňe-siňe seretdi-de, «häk!» diýip, ýerinden dikeldi. «Bu Melikä meňzeş ýaly-la. Äl-aýt, muný ýasan ussa Melikäni dagy tanaýýarmyka? Agynjak özi-aýt...» Gurjak göýä szük gabaklaryny galdyraýjak ýalydy. Eger şeýle bolaýsa, çopan oňa näme diýerkä? Bu hyýal huşuna gelende, çopanyň böwründe bükgüldi oýandy. Göwnüne bolmasa, şo pursat onuň ýüzem gyzýan ýalydy. Aslynda adam .zenandan näme üçin utanýarka? Näme üçin onuň öňünde müýnlükä? Belki, adam zenany her näçe eý görse-de, ýüreginiň töründe ony teşnewi dalamak meýlini gizläp saklaýanlygy üçin utanýandyr. Beý diýseň, Sazak ilkinji gezek uýat bilen ýüzbe-ýüz bolanda, onda beýle niýet ýokdy ahyryn. Onda ol oglandy.

Hawa, oglandy. Ejesi ýogaldy. Ol keseki gapysynyň tur-otur - kersen getiri boldy. Günü ýaşan ýeri onuň öyüdi. Güýz düşdi, gijesine daşaryň howasy çigrekleyärdi. Bir gezek ol gaty üşedi. Daňy atyrjak bolsaň, entek wagt uzakdy. Näler ýatasy gelse-de, sowuk onuň endamyna. iňňe bolup dürtülýärdi, Ol gurşan aýaklaryny assa basyp, seýishananyň işigini açdy. Bu

ýerde Gajar baýyň bu günde-ertede gulanlajak eý görýän baýtaly saklanýardy. Sazak baýtalyň hokranmasyna üns bermän, geçdi-de, özünü bedeli ahyra oklady. Baýtal ynjalyksyz urunyp, ýer pešeýärdi.

«Mal eýesine çekmese – şumluk» diýleni-dä. Gelenime gabanýaráy. Men seniň gök ýorunjaňa ýa ýyly suwuňa gelemok. Daňymy atyrsam bes» diýip, ol gözü szülip barýarka içini hüplettdi.

«Gajara iki gysragy bolsa, başga zat gerek däl» diýip, bili bükülip, oturyp-turmasy kynlaşan garry baý öz ogluna käýinýärdi. Garry góhert malu-dünýäsiniň erk-ygtyýaryny uly ogly eline alyberermikä diýip garaşýardy. Gajar bolsa oglanlykdan saýlanman, şu baýtaly bezäp-besleyärdi. Aýlawá çykaryärdi.

Öňräk bu ýüwrük gysragy bir dor ata höwre goýdular. Gajar indi mundan üýtgeşik taýa garaşýardy. Onsoňam ol eli sypynsa, kürsäp, Melike gelniň ýanyna urýardy. Ýaňyrak atasy öýünden gaýdyp gelen ak mapraç, serwi boýly gelin baý oglunu tärime örkläp goýyan ýalydy. Öye bir girensoň, onuň öýden çykmasy bolmazdy...

Näzirgedilýän baýtalyň ahyrynda süýji uka batan Sazak gözünü açanda, baýtalyň art aýaklarynyň aşagynda aýaklanyp bilmän däbşenekleýän eýjejik meleje taýçanagy görüdi. Enesi ýalansoň, taýçanagyň daraw-daraw bolan öl bedeni işikden düşýän ýagta ýaldyraýardy.

Sazak meleje taýçanagy uzak synlap durmadı-da, çermegini çekip, seýishanadan atylyp çykdy. Hatarýň ortasyndaky sekiz ganat ak öye tarap at salyp barşyna;

– Baý aga, baý aga!.. – diýip, demi-demine ýetmän, howlukmaç gaýtalaýardy.

Ol kilim tutulgy işikden urduryp içeri girdi. Emma «baý aganyň» ýatan ýeri boşdy, onuň ýassygynدا bir çogdam gulpak ýatyrdy. Ýorganyň beýle çetinde ap-ak iki sany baldyr ýokarlygyna tarap ýognap gidýärdi. Çaga ýumrujaklary ýaly tümmerilip duran dyzçanagy, onuň bedeniniň her bir bölejigi üýtgeşik gözelligi artdyryp barýardy. Aralykdaky inçemik biline, göbeginiň üstüne tärimden ýagty düşyärdi. İki göwüs iki gapdala serpilip, döşi giň açylyp durdy. Onsoň düýrlenən

köýnek, ýaňy çyzylan goza meňzeş dodak, garamyk gözleri örtüp, szülip duran gabak, ýazgyn gaşlar, çasyp duran saç... Çäksiz gözellik bilen düýpsüz haýa goşlusyp, göreviňi özüne sorup barýardy. Melike gözünü szüp açdy-da, ýüregi ýarylan ýaly, hasanaklap dikeldi. Ol döşüne düýrленen köýnegini aşak ýazdyrjak bolup, hyrcyny dişläp dartdy. Mäkäm düýrленen keteni welin ýazylanokdy. Ol birdenem aýaguçda serpiliп ýatan ýorgana ýapyşdy-da, pişikden gaçan syçan ýaly, onuň aşagyna sümüldi. Agzyny öweldip, bütin durkuna äpet iki göz bolup galan Sazagyň injikleri saňyldaýardy, ýüregi gürsüldeýärdi. Döşüne serçe gabalan ýalydy, ol pasyrdap, döşünü ýaraýsam diýýärdi. Sazak yzyna öwrüldi. Daş çykanda, sowuk şemal derçigen maňlaýyny ýalap, ony huşuna getirdi. Ol hut häzir ölüm bilen ýüzbe-ýüz bolanyny duýdy, eglenmän öýүň töwerekinden sumat bolmalydygyna düşündi. Şol mahalam alnyndan bagana possunyny ýelbegeý atynan Gajar baý çykdy.

- B... aý aga!.. – onuň dili kentlewügine ýelmeşen ýalydy. – Ba... baýtal gulanlapdyr...
- Hä, nähili?! Erkekmi, urkaçy?.. Yet, suw görkez, men häzir bardygym.

Sazagyň guýudan suw çekere ragbaty ýetmeýärdi. Ol uly ogurlykda tutulyp, indem ýowuz jezasyna garaşýan jenaýatkär ýalydy. Bokurdagy doldy. «Eje jan, indi meniňem gitdigim...» Onuň möňürüberesi geldi. Naçar enäniň mazary, obasy bilen hoşlaşasy geldi. Ýone boýy-syratyndan, asuda töwerekden utanansoň, sesi bokurdagyna tegek boldy. Gaýradan göterilip gelýän günem par-parlap, onuň halyna aglaýan ýalydy.

Baýtal onuň goýan suwuny seňrigini ýygryp ysgady-da, ýüzuni kesä sowdy. Bir haýukdan baý oglы geldi. Dembermeziň sowuk tygyny Sazagyň ini duýan ýaly, galpyldap, düýrügip başlady. Ýone pyçaga derek Gajaryň hyrsyz ala nazary onuň bagryny paralady. Baý oglы el götermedi. Gprky welin sowlanokdy. Dürli hyzmat bilen düwdenekläp ýörşüne günü batyryp, daňy atyranda aram-aram tisginip, töweregine garanjaklaýardy. Şondan baş gun geçensoň, töänlikde oňa Melike duşdy. Olam Gajaryňky ýaly alarlyp seretdi, emma onuň nazary gazaply

däldi. Gorky kem-kemden ýatyşdy. Gajaryň ala garaýsy welin ýatyşmady. Ahyrynda, ony çöle kowdular. Gör, ondan bäri näce wagt geçipdir.

Sazak şol wakany-näce gezek ýatladyka? Syrçalanan ýaly lowurdap duran ak beden onuň göz öňünden gitmedi. Haýran galaýmaly! Aýallar şu sallam-sajak gat-gat eşikleriň aňyrsynda şeýle ýürek gopduryjy täsin bedeni gizläp ýör diýseň, ynanyb olarmy?! Bularyň hemmesi şeýlemikä? Gurjagy ýasan ussa Melikäni dagy göräýdimikä?..

Gije ýarymdan agdy. Çopan gurjagy gapdala goýdy-da, gözünü ýumdy. Emma gabagyna ukynyň gerdi hem inmedi. İçinde bir göze görünmez güýç ony iki ýana silterleyärdi, ol urunýardy, eli bilen döşünü ýaraýasy gelýärdi. Ol hemişekileri dek: «Men näme üçin ony gördümkäm? Gözüm kaklyşandan, yzyma tutdursam bolmadym?» diýip, öz-özüne igenip başlady.

Ol bolmajagyny bilip, dik oturdy. Gurjak bolsa onuň ýerinde ses-sedasız gymyldaman ýatyrdy. Çopanyň hyýaly ýüwrük oglan ýaly, at çapyp başlady. «Ýeri, gurjak, sen oýansaň bolmyýamy? Şol gezekki Melikäniň bolşy dek, syçrap ýeriňden tursaň...» Edýän pikirinden utanyp, ol çölüň garaňky tümlüğine ýüzüni örürdi.

Belent-belent depeler ýyldyz ýagtysyna haýbatly güberilip ýatyrdy. Üzi çalaryp başlan asmanyň töründe Daň ýyldyzy şemjagaz ýaly säherlenip ýyldyraýardy. Çopanyň nazary gözýetimi aýlanyp, ýene gurjakda saklandy. «Wah, sen bir oýansadyň! Häzir oýanaýsadyň!..»

Alagaraňkyda gurjak gelne däl-de, akja gaza meňzeýärdi. Çopan içini hümledip oturşyna kalbynyň joşgunyna hiňlenip başlady. «Oýanaýsadyň!.. Oýan-ow indi!..»

Birdenem onuň serine garasar sürüsine meňzäp, topbak-topbak jümleler gelip başlady.

– *Sen bir gubaly-gaz,
Tur ýeriňden, edeli saz,
Biz biçärä etmäwer näz,
Nätzli gelin-ä, oýan indi...*

Töwerek asudady. Garalyp ýatan alaňlar çopanyň sesine maýyl

ýaly, gün bolup dymýardylar.

– *Sen bir sonaly ýaşylbaş,
Duýmawersin hiç bir gardaş,
Ne ýatypsen beýle serhoş,
Serhoş ýarym-a oýan indi... Oýan-ow indi!..*

«Özüň serhoş bolaýma, çopan – diýip, ol böwrüni diňledi. – Bu hyýalyma gelýänler nämekä? Aýdymmy-ka? Ah, aýdym nire, biz nire...» Bolsa-da, onuň şähdi açykdy. Hyýal ýüwürdip, alyslara göz dikip oturyşyna, şol sáherlenip görünýän Daň ýyldyzyna meňzeş derçigip duran ak alkymy göz öňüne getirdi. Ýene onuň ýadyna Melike düşdi...

Onuň ertirlik çay işdäsi bolmady. Sáheriň çygyny basylap, mal yzynda gezip ýörkä, goňur gotazly ýylaklar, sary gulpak selinler, gök çerkezler oňa hemişekilerinden üýtgeşigräk görünýärdi. Ol aram-aram daňdanky hyýalyna gelen jümlkleri gaýtalap gygyrýardy. Muny aýtmak oňa «Ýar-ow jany» aýdandan ýakymlydy. Şony aýtsa, göwnüniň posy egsilýän ýalydy.

Çopan käte böwrüni diňläp, oýa batýardy. «Meniň bu bolup ýörşüm nämekä? Heý, adamam bir gurjaga maýyl bolarmy? Belki, bu alabahardandyr. Alabahar adam synasynyň on iki süňünü bir-bir sökermiş. Ine, ýaz paýawlaýsa, göwün düşüser. Adam göwni biserhet zat-da, onuň çägine ýetip bolýarmy?...»

Şol aralykda onuň pikirini bölen ýeke zat – sakar tokly boldy. Sakar tokly boýnuny öňe süýndürip, agyr-agyr haslaýardy. Ol çopany delalata çagyryardy,

Bir säw bilen goçdan çykyp, ýelnini ýetirip ýören bu ırkı toklynyň ýagdaýyna Sazak tiz düşündi. Onuň ilkinji garny bolansoň, kösenýärdi. Ol çopandan hem gabanýardy, hem kömek isleýärdi. Şeýle bir urunýardy welin, ol ahyry haldan düşdi. Çopan mundan artyk garaşman, guzynyň kellesi bilen öň aýagyny jüpläp tutdy-da, çekip aldy. Ol guzyny çalmara alyp barýarka, tokly hem onuň yzyndan süýşenekleyärdi. Enesi oýlugyň üstünde ýatan gara guzusyny burnuny paşyldadyp ysgaýardy. Guzynyň daşyndaky hapa perdäni hamraklyk bilen ýalaýardy. Çagasynyň janyny barlap görýän ýaly, käte bir tumşugy bilen guzujygyň

böwrüne çalarak hürsekleyärdi. Ýene öňki hamraklygy bilen guzusynyň endam-janyny ýalaýardy.

Toklynyň bolup durşuna Sazagyň nhbsi agyrdy.

– Eý, janawar, näme beýle howlukdyň? – diýip, oňa mylaýymlyk bilen ýuwaşja käýindi. – Sen geljek ýyl guzlasaňam bolardy ahyryn. Näme beýle howlukdyň? Ýa perzent azabyna guwanasyň geldimi? Ýa boş şalkyldap ýörmekden irdiňmi? Näme beýle howlukdyň? Belki, sen dogry edensiň, sebäbi ömür diýlenem uzak zat däl. Ine, ýyl geçer, onsoň özüň ýaly toklyny görkezerlerde: «Bu hol sakar goýnuň pylanynjy garny bolmaly» diýerler. Ön köpel köpelip bilyärkäň. Önelgesizleriň paýy palta.

Gurjak çopanyň bulaşyk hyýallaryny düýrläp özüne çekdi. Onuň huşuna ýene öňküsi dek, garasar sürüsine meňzäp, täsin jümleler gelip başlady. «Çölde gezen türkmen göçi. Syýadan garadyr saçy...» Ol özüni şohluga ursa-da, serinden näumytlyk syrylybermeýärdi. Onuň sanawaçlary aýdyma däl-de, naýynjar samrama öwrüldi. «Men söýermen göwnüm üçin... Ap-bak ýarym, oýan indi...»

Ol ýaz sowulsa, beýdip göwnümi aldap, öz-özümden heserlenip ýörmen, bularyň barysy sowlar diýip çaklaýardy. Emma wagt geçdigiçe, onuň umydy öcüp, kalbyný näumytlygyň dumany basmarlaýardy. Ol güýç-kuwwatyndan, jahyllık gurbatyndan daşlaşýan ýalydy.

Bahar şol goş ýazdyryp geçen kerwen yzyna meňzäp, sowlup barýardy. Çopanyň aladaly nazary perişandy, Indi näçe gündür, işdäden kesilensoň, owurdyna çöken duluklary, öcüğsi nazary, suwy çekilen ot-çöpleriň reňkine reňkdeş solgun ýüzi čaňjaryp ýatan seleň sähra çalymdaşdy. Ükusyzlyk, ýadawlyk onuň gerdeninden gurşun bolup aslyşýardy.

Bir göwnüne düýşümış, bir göwnüne huşy. Onuň islegi hasyl bolup, gurjak gabagyny galdyrsa, ol Melikemiş. Özem Sazakdan utanman-düýrükman durmuş. Çopan bu ajaýyplygy görüp, özünde nähilidir bir gowuşgynsz ejizligi duýýarmış. Öz bolşundan utanjyna düýrügip, ýüzüni kesä sowanda, Melike ondan gaçýarmış. Sazak: «Dursana» diýip, onuň yzyndan gygyrýarmış. Melike bolsa Gajaryň şol eý görýän baýtalyna atlanyp, ümdüzüne tutdurýarmış. Melikäniň üýtgeşik ak bedeni güne lowurdap,

çopanyň gözünü gamaşdyrýarmış. Soň seçelenip ýatan mele gulpaklar ak bedeni örtýärmiş. Melike barha arany açýarmış. Baýtalyň toýnaklarynyň astyndan göterilýän mele çäge. Sazagyň yüz-gözünü, üst-basyny gömýärmiş. Tot-tozan güýjäp, dünýäni gaplayarmış...

Çopan howpurgap oýandy. Ýamzyny ýere urup uwlaýan itini görende, bir şumlugyň ýüze çykandygyny bildi. Ol üstüni gapyl basdyrypdyr. Harasat turupdyr. Süriňiň agramy sarç tokly bplansoň, olar bir tebil tapanda, dyr-pytrak bolupdyr.

Sowrulýan harasadyň arasynda bir gögümtıl-ak zat görnüp giden ýaly boldy. Çopan golaýyda gurjagy görmänsöň, ylgap oňa topuldy. Gögümtıl-ak zat harasadyň arasy bilen käte bir galgap, sary tümlüge tarap uçup barýardy. Çopan öňe okdurylyp barşyna, bir düýp sözene büdräp, ýüzin ýazyldy. Ol ýene turup ylgady, ýene agzy gum garbady. Emma şol garadan galmady. Indi onuň çägeden dolan garagy ugruny saýgarmaýardy, gum dykyylan gulagy ses eşitmeýärdi, harasadyň badyna göcen huşy gaýrany-ilerini duýmaýardy. Ol harasadyň arasy bilen ellerini serip, öňe ylgaýardy. Yöne onuň äpet ýarçyk-ýarçyk penjelerine gumdan başga zat ilmeýärdi. Taýak atym öňden barýan gögümtıl-ak zat gara reňke öwrüldi. Soň-soň ol gyrmızı-solgun görnüp başlady. Çopan ahyry bir belent çägä baryp, özünü urdy. Turjak boldy, güýji ýetmedi, öňe omzajak boldy, çäge süýşüp, ýol bermedi. Ol başyny diklände, gün tanapyndan çekiliýän dek, hol belentde parlap durdy. Harasat ýatypdy. Töwerek onuň gözüne gana boýalan ýaly, gyrmızı görünýärdi. Ol golaý hemdeminden aýra düşenine ahmyr edipmi, ýüzüne ýerden göterip bilmeýärdi. Maňlaýyny guma oýkap ýatyşyna, goşa ýumrugyny düwüp, ýer ýumruklaýardy. Onuň goýun gözlerinden paýrap ýaş gaýdýardy. Ol aglaýardy. Onuň sesi möjek uwuldysyna çalymdaşdy.

Wagt geçdi. Ol başyny dikläp, gan öýen gözlerini töweregine aýlady. Onuň umydyny ýuwudan gum gün açyp dymýardy. Töwerek nätanyşdy. Gün tebit alyp gyzýardy. Onuň pakgaran dili guran dodagyna ýapyşýardy. Ol ýaýylyp ýatan giň takyryň aňyrsyna nazar aýlady. Takyryň aňry çetinde gök deňiz çyrpynyp görünýärdi. Suwuň kenarynda bolsa al-ýaşyl geýnۈwli Melike, oglan-uşak gaýmalaşýardy.

Hudaýberdi HALLYÝEW. Hekaýalar